

Szczecin dnia 06. 04. 2023

Prof. dr hab. Kamil Kuskowski
Wydział Sztuki Mediów
Akademia Sztuki w Szczecinie

Recenzja w postępowaniu o nadanie tytułu doktora habilitowanego w Dziedzinie Sztuki, dyscyplinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki wszczętym za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej przez Radę ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. J. Matejki w Krakowie na wniosek dr Ramana Tratsiuka z dnia 12 czerwca 2022r.

W związku z powierzeniem mojej osobie funkcji recenzenta w w/w przewodzie o nadanie stopnia doktora habilitowanego, działając w oparciu o art. 219 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 z późniejszymi zmianami przedkładam ocenę dorobku oraz osiągnięć artystycznych kandydata do stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie Sztuki w dyscyplinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki.

Podstawowe dane o kandydacie

Dr Raman Tratsiuk ur. 1981 jest absolwentem kierunku malarstwo na Wydziale Malarstwa Grafiki i Rzeźby poznańskiej ASP (1999-2004) oraz kierunku Intermedia na Wydziale Komunikacji Multimedialnej (2004-2007). Tytuł doktora uzyskał w 2012 roku, funkcję promotorki w przewodzie doktorskim pełniła prof. Izabela Gustowska, a recenzje przygotowali prof. Marek Wasilewski (UA w Poznaniu) i prof. Artur Tajber (ASP w Krakowie).

W 2004 Raman Tratsiuk rozpoczął pracę na poznańskiej uczelni na stanowisku asystenta - stażysty, (od 2007 jako asystent) w Pracowni Działań Performatywnych prof. Izabeli Gustowskiej na Wydziale Intermediów. Pracownia w nowej strukturze Wydziału Komunikacji Multimedialnej kontynuowała pracę jako Pracownia Działań Filmowych i Performatywnych

Od 2018 pracuje jako adiunkt na wydziale Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa UAP.

Dorobek artystyczny.

Raman Tratsiuk jest artystą o bogatym dorobku oraz cieszy się rozpoznawalnością wykraczającą poza środowisko poznańskie. Działalność artystyczna dr Tratsiuka skupia się na pracy z obiektami, działaniach performance, projektach aranżacji wystaw sztuki oraz grafice projektowej. Ponadto zrealizował kilkadziesiąt projektów kuratorskich. Analizując aktywność wystawienniczą skrupulatnie opisaną w dokumentacji przewodowej, byłem bardzo zaskoczony profilem jego obecności. Otóż jedynie nieliczne wystawy miały charakter akademicki, co jest bardzo rzadkie, a większość wystaw zbiorowych to prezentacje sztuki wschodnioeuropejskiej w tym szczególnie białoruskiej mające miejsce zarówno po stronie wschodniej (Białoruś, Ukraina) jak i zachodniej (Niemcy, Holandia, Francja czy Polska). Stanowi to potwierdzenie wypracowania przez Ramana Tratsiuka rozpoznawalnej pozycji artysty mediującego między peryferiami i centrum europejskiego świata sztuki. To rzadko spotykana postawa, szczególnie w polskim i akademickim kontekście.

Od 2012 roku dr Tratsiuk wziął udział w ponad czterdziestu wystawach zbiorowych, z których większość można określić jako ważne problemowe prezentacje. Mam tu w szczególności na myśli udział w Manifesta 9 w Hasselt (2012), *Każdego dnia. Sztuka. Solidarność. Opór* w Mystetskyi Arsenal w Kijowie (2021), *Belarus. Art. Of Revolution* Red Square Festival w Berlinie (2020). *Square of Change* w Perron West CK w Utrecht (2020), *pARTisanka* w HAU Hebbel am Ufer w Berlinie (2022) czy Festiwalu *Performensk* w Mińsku (2021).

W tym samym czasie miały miejsce indywidualne wystawy w tym m.in *Wesele Suprematyczne* (2018) – prezentacja projektu dotyczącego refleksji nad konsumeryzmem w kontekście internetu. Projekt miał premierę w KH gallery, Brześć, w ramach Miesiąca Fotografii w Mińsku, jego kolejna odsłona miała miejsce w Atelier WIMAR w Poznaniu w 2019. Prezentacja składała się elementów performatywnych, obiektów i fotografii. Szkielet projektu stanowiła inscenizacja pogrzebu Kazimierza Malewicza. Kolejny element stanowił zestaw zdjęć używanych sukni ślubnych pozyskanych z portali aukcyjnych, gdzie elementy anonimizujące nawiązywały do suprematystycznych symboli Malewicza.

Raman Tratsiuk jest artystą, który najlepiej odnajduje się w realizacji cykli prac, które następnie są prezentowane w różnych miejscach i rozwijane o kolejne elementy. Tak było z pracą wideo *Lot/Flight*, która miała swoją premierę na wystawie *Codziennie. Sztuka. Solidarność. Opór* w Kijowie w 2021 roku, a następnie została rozwinięta o elementy performatywne na festiwalu *Performensk 2021* w Mińsku. Ten rodzaj pracy ujawnia bardzo dużą wrażliwość na kontekst, która jest konsekwencją działań performance, które były przez długi czas podstawą aktywności Ramana Tratsiuka.

Ostatnią częścią pracy artystycznej jest praca przy aranżacji wystaw, projektowanie katalogów oraz opracowywanie identyfikacji projektów z Muzeum Narodowego w Poznaniu. Jest dość pokaźny dorobek, nad którym praca trwała przez ostatnią dekadę. Raman Tratsiuk był autorem identyfikacji i projektu katalogu *Święta wiosny* w Muzeum Narodowym w Szczecinie w 2013 (katalog, identyfikacja) za którą otrzymał I nagrodę w Konkursie Muzeum Widzialne, przyznaną przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej i Stowarzyszenie Muzealników Polskich. Pracował również przy wystawie *Urzekająca Paralaksa. Fotografia i jej obrazy* w Muzeum Narodowe w Poznaniu (2015) gdzie przygotował aranżację plastyczną, identyfikację wizualną, projekt graficzny katalogu. Do ważniejszych realizacji należy zaliczyć pracę przy wystawie *A-geometria. Hans Arp i Polska* w Muzeum Narodowym w Poznaniu w 2017 (identyfikacja, katalog), *Choroba jako źródło sztuki* w MN w Poznaniu w 2019 (identyfikacja, katalog), *M jak mistrzowie. Kolekcja Irena Tochman, Tadeusz Mysłowski* w 2019 (identyfikacja, katalog) czy *Polska siła obrazu* w MN z 2021 w Poznaniu (identyfikacja, katalog). Dodatkowo jest autorem projektów książek z których najważniejsze to Izabella Gustowska. *New York and the girl* (wyd. Czas kultury, UAP 2018), *Ewa Wójtowicz. Poprzez sztukę. Obserwacje krytyczne* (wyd. UAP 2021) oraz monografii Marty Smolińskiej *Bez tonu pewności. Sejsmografia sztuki współczesnej* (wyd. UAP 2021).

Na koniec tej części należy wspomnieć o aktywności Ramana Tratsiuka w okresie przed uzyskaniem tytułu doktora w 2012. Od początku dekady lat 2000 był bardzo aktywnym artystą, działając w ramach duetu performerskiego Bergamot, który współtworzył z Velhą Maslouską. Bergamot pierwszych latach swojej działalności istotnie animował białoruską scenę artystyczną, organizując szereg międzynarodowych wydarzeń, co było możliwe też dzięki pewnej spolegliwości ówczesnego reżimu. W tym miejscu należy wspomnieć najważniejsze wystawy w których brali udział Tratsiuk/Maslouska : *Nowa Sztuka Białorusi*

(2000), *European Performance Art Festival* w CSW Zamek Ujazdowski (2006), *Belart* Praga, (2007), III Biennale Sztuki Współczesnej w Moskwie (2009), *Sztuka/ Video z Polski* Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien (2003).

Ocena osiągnięcia wskazanego jako podstawa w postępowaniu

Permanent Reflections (Permanentne Odbicia) to trwający od 2013 projekt, którego premiera odbyła się w 2019 roku w Muzeum Narodowym w Poznaniu w ramach festiwalu „Nostalgia”. To wieloletni projekt oparty na pracy z fotografią przypadkową, amatorską, gdzie szczególnie ciekawe są momenty, w których sam fotografujący znajduje się kadrze objając się w fotografowanych przedmiotach. Punktem wyjścia były amatorskie fotografie sprzedażowe, znajdowane na serwisach aukcyjnych, gdzie szczególnie w przypadku luster mamy do czynienia z dużą ilością tego typu fotografii. Dla Tratsiuka najciekawsze jest wszystko to co fotografujący starał się ukryć jako nieistotne w tym szczególnie wystrój wnętrz, przypadkowe przedmioty znajdujące się w pobliżu oraz oczywiście swoją postać. Te obrazy zostają przetworzone przez artystę, budując narrację nawiązującą do początków fotografii. W komentarzu do projektu Tratsiuk całkowicie zasadnie przywołuje tradycję klasycznej XX wiecznej psychoanalizy, gdzie kluczem do budowy procesu było skupienie się na przypadkowych, pozornie pozbawionych sensu elementach języka. W tym przypadku podobna wrażliwość zostaje zastosowana z powodzeniem na polu amatorskiej, utylitarnej fotografii. Odślania to również czuły socjologiczny zmysł, dla którego fotografia od zawsze była polem pogłębionej analizy.

Jak dość rozsądnie wskazuje sam autor:

„Niektóre amatorskie fotografie luster ujawniają jeszcze inny wymiar relacyjny, który buduje się pomiędzy robiącym zdjęcie, osobami i przedmiotami „przypadkowo” występującymi w kadrze i odbiorcą patrzącym na przetworzone przeze mnie zdjęcia. To wymiar kulturowy zniekształconego wzroku, spojrzenia, które niejako zaprogramowane jest jako wyczytywanie z fotografii znanych schematów wizualnych”

Pokazuje to miejsce, gdzie zasadne staje się badanie roli sztuki w programowaniu spojrzenia, które dokonuje się poprzez odnajdywanie schematów wywodzących się z klasycznego malarstwa. Praca artysty polega na takim przetworzeniu znalezionych i wyselekcjonowanych obrazów, by te elementy wydobyć.

Od strony formalnej *Pernament Reflections* to cykl 38 sitodruków na lustrach w różnych kształtach i rozmiarach. Dominujący jest kształt wydłużonego eliptycznego lustra, co jest ciekawym zabiegiem formalnych. Podobnie jak zastosowanie samego zabiegu wydruku w technice sitodruku na powierzchni luster. Eliptyczne kształty monochromatycznych wydruków przypominają realizację *Unnatural Selections* Helen Chadwick i jestem przekonany, że to trafne nawiązanie do ikonicznej brytyjskiej artystki nie jest w żaden sposób przypadkowe. Podobnie jak Chadwick, Tratsiuk pracuje z pomijanymi, technicznymi obrazami nadając im muzealną, nobliwą formę. Fotografii znajdujące się w dokumentacji projektu pokazują, że praca została doskonale zaaranżowana w przestrzeni Muzeum Narodowego w Poznaniu. Zarówno formaty jak i ekspozycja na tle zabytkowych jasnych ścian muzeum pogłębiała zamierzony efekt podniesienia rangi przedstawiń do poziomu obiektów muzealnych, co bardzo spójnie dopełnia koncept pracy.

Z perspektywy recenzenta oceniającego pracę będącą podstawą przewodu habilitacyjnego, muszę zauważyć, że mamy do czynienia z artystą bardzo świadomym medium. Praca z tego rodzaju fotografią, choć bardzo kusząca może być przyczyną wielu błędów i potknięć, których Ramanowi Tratsiukowi udało się uniknąć. Na pochwałę zasługuje też spójny i klarowny koncept pracy, łączący pracę z dobrze uchwyconym i wypreparowanym detalem socjologicznym, świadome nawiązania do wizualności historycznych przedstawień fotograficznych, a w szczególności estetyki technik i w końcu świadomość historii sztuki i aktywna praca z jej wybranymi wątkami. Uzupełnia to bardzo dobre wyczucie kontekstu zarówno społecznego jak muzealnego. Świadczy to o bardzo dobrym opanowaniu warsztatu artysty i samą realizację czyni mądrą i pogłębioną wypowiedzią dojrzałego artysty. W moim przekonaniu ustawowe kryterium wniesienia znacznego wkładu w rozwój dyscypliny poprzez realizację oryginalnego osiągnięcia artystycznego został w pełni spełniony.

Konkluzja

Dr Raman Tratsiuk jest artystą obecnym na scenie artystycznej od ponad dwu dekad. Jest też dojrzałym twórcą, który doskonale potrafi pracować z różnymi mediami. Jest też artysta o ugruntowanej reputacji z bogatym dorobkiem wystawienniczym oraz doświadczonym wieloletnim pedagogiem. Przedstawiony do oceny dorobek uważam za jeden z najlepiej uzasadnionych w moim doświadczeniu recenzentkim.

Mając na uwadze pozytywną ocenę dzieła wskazanego jako podstawa postępowania pozytywnie opiniuję przedstawiony dorobek i uznaję przedstawienie kandydatury dr Ramana Tratsiuka do stopnia doktora habilitowanego za uzasadnione i spełniające warunki wskazane w art. 219 ust. 1 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z 2018 z późn. zm.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Raman Tratsiuk', is written across the middle of the page.